

H: júli, aug, okt.

Karszt- és barlangkutatósi
TÁJÉKOZTATÓ

Kiadja a
Magyar Karszt- és Barlangkutató
Bizottság

Kézirat gyanánt

BUDAPEST

1961

1-11

Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége
Budapest, V., Szabadság tér 17.

A MAGYAR KARSZT ÉS BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁG
T Á J É K O Z T A T Ó J A
1961 január - február

1 9 6 1.

Uj esztendő. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat és a Magyar Karszt-és Barlangkutató Bizottság vezetősége ezton küldi minden tagtársának őszintén szerető szivből jókívánságait. Legyen az, 1961-es esztendő a barlangkutatók számára a mult évnél is eredményesebb. Találja meg minden tagtársunk a mi barlangkutató munkánkon keresztül is az utat, és lehetőséget; építeni szocialista hazánkat, erősíteni nemzetünk hiéke akaratát, gyarapítani dolgozó népünk vagyonát.

A vezetőség kéri a Társulat és a Bizottság tagjait, fogadják régi szeretettel az 1961 év «TÁJÉKOZTATÓJÁT». Megváltozott, vékonyabb lett, szebb lett szedésében, csökkent tartalmában. Ugy gondoltuk ugyanis, hogy ebben az évben tovább jutunk egy lépéssel kiadványaink terén is. A Társulat kutató tevékenysége, a szakbizottságok tudományos vizsgálódásai megérették arra, hogy az eddiginél is több gondot fordítsunk kiadványaink megjelenésére. Terveink tehát a következők: 1961-ben megjelentetjük második, az 1960-as évi ÉVKÖNYVÜNKET is. Ha csak egy mód van rá még ebben az évben megkezdjük 1961 év évkönyvének összeállítását is. Az évkönyvünkben jelennek meg legértékesebb vizsgálati eredményeink, sok esetben nem is magyar nyelven, hanem orosz, német, angol, vagy francia nyelven, hogy más államok barlangkutatói is megérthessék. Évkönyvünkön kívül negyedévenként jelenik meg magyar nyelven a «BARLANGKUTATÓ», amelynek csak rövid idegen nyelvű összefoglalói lesznek, mert elsősorban hazai barlangkutatóinkhoz szól. Ebben jelennek meg az eddig Tájékoztatónkban közölt cikkek. Ezek a cikkek ugyanis mindig veszélyeztették Tájékoztatónk idejében való megjelenését. A «Barlangkutató» még nem végleges elnevezés, ha valaki tud jobbat, írja meg az MKBT vezetőségének. Havonta fog megjelenni TÁJÉKOZTATÓNK a jelen kivételben, január - február és július-augusztus hónapok összevontan. Ezekon kívül tervezzük egyes értékesebb és jelentősebb előadások külön füzetekben való megjelentetését is. Ez a magyarázata Tájékoztatónk uj köntösének. Nemcsak pontosabbak akarunk lenni, hanem szebb megjelenési formát kerestünk Tájékoztatónk részére, és nyomtatni szeretnénk ezentul a többi kiadvány-
303020

nyainkat is. Reméljük a szebb külső lelkesíti majd iróinkat a tartalmasabb munkák irására is.

Fogadják hát tagtársaink új kezdeményezésünket azzal a szeretettel és türelemmel, - ha hibázunk, - amilyen szeretettel és buzgalommal, hittel és reménnyel fog hozzá az újonnan választott vezetőség az 1961. év egyesületi munkájához.

Jó szerencsét !

Barátosi József
ügyvezető társelnök

Beszámoló jelentés.

a Baranyamegyei Idegenforgalmi Hivatal barlangkutató csoportjának 1960. évi munkájáról.

A Mecsekben évek óta munkálkodó barlangkutatókból 1957. évben a Bm. Id. Forg. Hiv. támogatásával Vass Béla mérnök kutató csoportot szervezett, amelyet azóta is sok áldozatvállalással -közszeregetnek örvendő - vezet. Noha a kis létszámú csoport 1960-ig nem érte el a 10 embert sem, kitartó szívóssággal igyekezett minden évben a maga elé tűzött feladatokat megoldani.

Az 1960. évi terv két munkaterületet ölelt fel.

1/ Abaliget.

A bg. távolabbi szakaszainak feltárása a jelenlegi végét jelentő szifon leszivatásos áttörésével, illetve végleges áttörés robbantással.

2/ Orfű.

A bg. második szifonjának áttörése az előző pont szerinti módszerrel.

A területen belül több munkahelyet létesítettünk a folyamatos munka biztosítására. Bontások megkezdésével igyekeztünk más irányból közel ugyanazt a célt elérni.

Igy Abaligeten a barlang jelenlegi végén lévő szifon munkahelyén kívül, a Viganvári patak völgyében (az Abaliget bg. bejáratától DDK-re 1500 m) egy inaktív víznyelő bontását kezdtük meg, valamint a bg.-tól 500-m-re

303021

keletre lévő Kispaplika forrás barlangjának felderítését kíséreltük meg, felszíni nyomozás és próbaszivattyúzás végrehajtásával.

Orfűn Vizfőtől DDK-re 1500 m-re az országút melletti (10 km kőnél) időszakos viznyelők bontását kezdtük meg.

E mellékmunkákkal eddig nem értünk el eredményt.

Az abaligeti barlang szifonjának áttörését kíséreltük meg az I. negyedév folyamán. (Lásd Tájékoztató 1960. június «Legujabb kutatások az abaligeti barlangban»).

Elektromos centrifugaszivattyúk védelme mellett mélyítettük nehéz munkával a szifon tő fenekét. Előretűzött deszkákkal biztosítottuk beomlás ellen a változó szemnagyságú koptatott és éles mészkőtörmelékben lévő munkahelyet. Csak 4 m mélység elérésével tudtunk bejutni a keleti (szálban álló) sziklafalban megnyílt, 30 cm-es hasadékon, mely réteglap mentén ($\delta = 340^\circ/15^\circ$) fejlődött ki, mintegy 2 m szélességben. A finom iszappal helyenként 1 m vastagon fedett szifonjárat fenekét - mint szálban álló kőzetet - a bejutási ponttól csak 23-24 m-re találtuk meg, vékonyabb hordalékkal fedve, ahol az egyre emelkedő fenék felett a rétegdőlésnek megfelelő mértékben magasodó mennyezet 2 - 3 m magasan boltozódik. A járatszelvény a bejárat lapos nyílástól nem változik jellegében, csak a magassági méretek nőnek fokozatosan. A mennyezeten kisebb, kb. 1 és 2 m hosszban felharapódzott tölcészerűen felfelé szűkülő kurtók található élesre korrodált, tagolt sziklafalakkal.

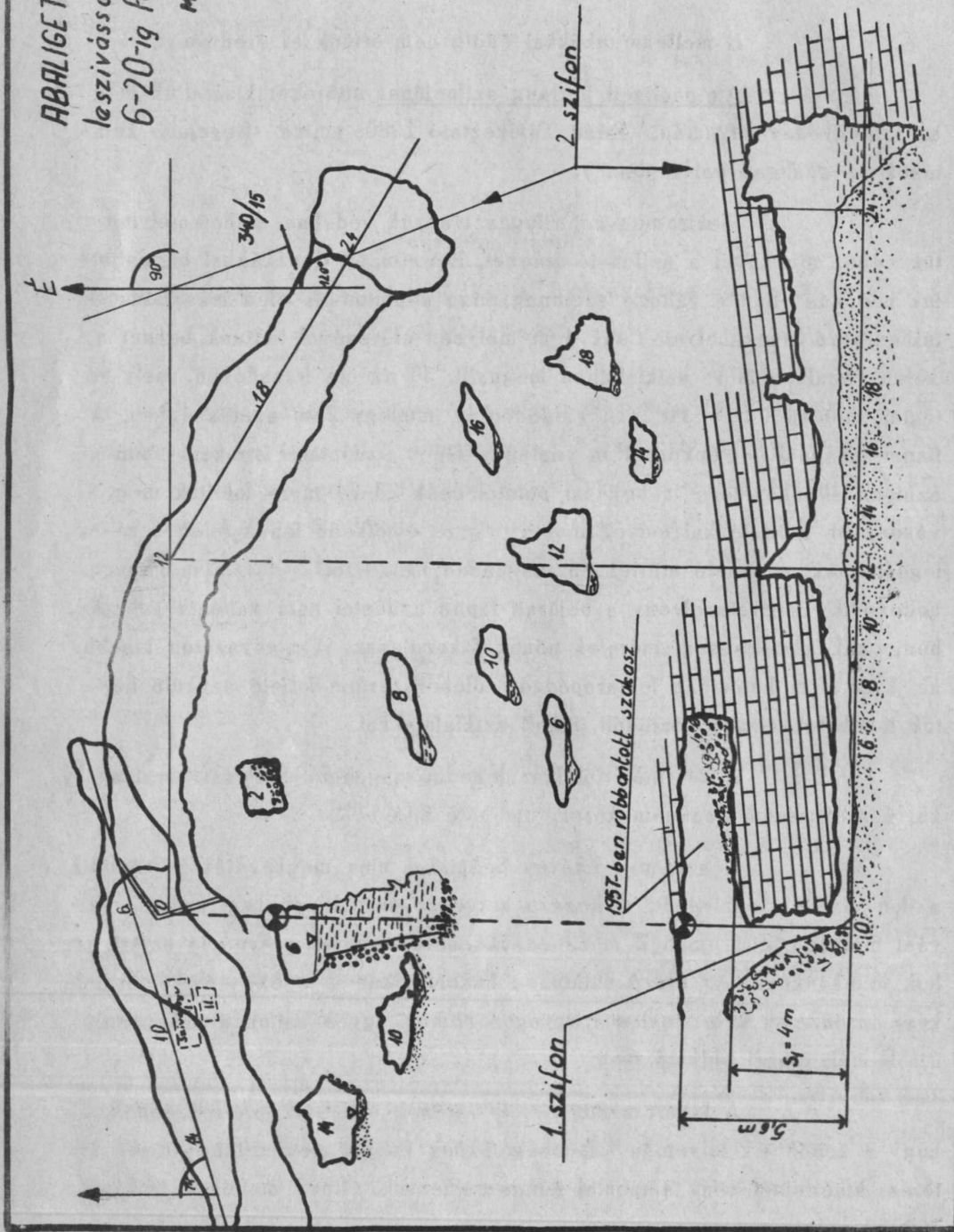
A 24. métertől kiszélesedő, magasabb boltozat borul a kb. 4 m átmérőjű csaknem kerek, újabb tő fölé.

A szivattyú csövek beépítése után megkezdtük a második szifon vizének leszívását. A hosszú szívócső miatt lecsökkent kritikus szívási mélység által újabb 2 m szintcsökkentéssel beállt gravitáció határt szabott munkánknak. Az előző szifonhoz hasonlóan a fenék mészkő törmelékes, aprószemű kvarckavicsos agyagos homok. Így a szifon áttörés csak újabb mélyítéssel oldható meg.

A feltárt szifonjáratot mérések után térképre rögzítettük, hogy a későbbiek folyamán lehetőségeinkhez képest megindítandó újabb áttörési kísérletnél mint támpontot felhasználhassuk. (Lásd mellékelt térképet.)

ABALIGET-i barlang, szifon
leszivással, 1960 március
6-20-ig feltárt szakasza

M=1:200

Az orfői Vizfő forrásbarlangjának második szifonját a nyári kutató táborozás alatt végrehajtott leszivatással törtük át. (Lásd Tájékoztató 1960. szeptember - október "Az orfői Vizfő forrás barlangjának kutatása és feltárása").

Bejutva a szifon mögötti nagyméretű termekbe, melyeket számtalan hasadék szel át, gazdag cseppkőképződményeket leltünk, annak ellenére, hogy a középső anizuszi vastagpados dolomit öszletben kialakult bg-ban erre nem számíthatunk.

Sok sztalagnitot figyelhattunk meg a leszivatott üregekben, melyeket egyébként 1 - 2 m mély víz takar el a látogatók szeme elől.

A sikeres áttörés után elvégzett mérések alapján tüztük ki a később berobbantott rövid vágat irányát, mely biztosította a további munkák folytatásának lehetőségét azzal, hogy szabad utat nyitott a 3. szifon fölé.

A mérések tanulsága szerint a 3. szifonig, a forrás felől 150 m hosszban ismerjük a legujabb mecseki barlangunkat.

A felszíni kutatások arra engednek következtetni, hogy a 3. szifon után néhány 100 méteren belül az alsó anizuszi kagylós mészkőbe jutunk, melyben tágas járatok és az eddigieknél is gazdagabb cseppkőképződmények várhatók.

Eredményes festési kísérleteink és az eddigi megfigyeléseink alapján a rendszer járható hossza 5 km-re tehető.

A 3. szifonnak az eddigi felderítés alapján tág, kapuszerű bejáratú nyílása van. Ez azonban nem ringathat hiu reményekben a könnyű átjutást illetően, hiszen mint a 2. szifon áttörésének példája, vagy az abaligeti sikertelen áttörési kísérlet is igazolja, komoly, előre nem látható akadályok nehezítik meg a kutatók munkáját. Meglepetéseket tartogathat Venkovits I. 1952. évi felszíni felvételével kimutatott ÉK-DNy-i irányban húzódó anizuszi lemezes, márgás mészkő vonulat is.

A szifon után lévő vízáhozásnál többször is észleltünk periodikus vízhozam változást (nagy vízhozammal közel 1-2 órás periódussal kb. 30 perces tetőzéssel) amit már Kessler H. is megfigyelt a Vizfő forrás 10 évvel ezelőtti próbaleszivatásánál. Ez az ingadozó vízhozam a 2. szifon utá-

303023

ni vizesésnél időnként két újabb, magasabb helyzetű kis vizesés működését indítja meg rövid időre. Még rendszeres mérést nem folytattunk a jelenleg pontos megfigyelésére és okának tisztázására.

Minden esetre ez is nyugtalanító jelenség, mely talán szivornya hatással ma gyarázható.

A vízzel ellepett bg. járatokban pallóküldak beépítésével lehetővé vált, hogy a bejárati ajtó kulcsának birtokában, ha nem is könnyű körülmények között, de a 3. szifonig bárki bejárhatja a barlangot.

Ez év folyamán 47 munkában töltött nappól 26 vasár- ill. ünnepnapra esett, a fennmaradó 21 a kutatók évi rendes fizetett szabadságából, vagy a rendes munkaidő letöltése utáni szabadidő felhasználásából került ki.

Az alábbi összeállítás az egyes munkahelyeken eltöltött munkaórák összegét szemlélteti.

Munk.h.sz.	Munkahely megnevezése	Eltöltött munkaóra
1.	Abaligeti barlang szifon	1 130
2.	Viganvári nyelő	210
3.	Kispaplika forrás	150
4.	Orfű Vizfő forrásbarlang	1 900
5.	Orfű km-es viznyelő	60
	összesen:	3 450 óra

Az eltöltött munkaórák és a munkára fordított napok számának negyedévi megoszlása munkahelyek figyelembevételével az alábbi táblázatból tűnik ki:

Negyedév	Munkában töltött nap	Eltöltött munkaóra	Munkahely száma
I.	14	1 070	1
II.	9	410	1, 2, 3.
III.	18	1 720	1, 4, 5.
IV.	6	250	4.

Az így kapott 3 450 összes munkaórát 431,2 munkanappal egyenértékűnek vehetjük, vagy 10 emberre elosztva 8 órás munkanapot figye-
303024

lembévéve 43,1 munkanap jön ki, ami minden ékesszólásnál jobban bizonyítja a csoport tagjainak dicseéretet érdemlő, lelkes munkavállalását.

A csoport évi létszáma állandóan változva sohasem érte el a 15 főt; csak 12 állandó taggal számolhatunk.

Az 1961. évi munkatervünk röviden az alábbi:

Az előző évi tervhez hasonlóan két munkaterületen oszlik meg.

1/ Az Orfűi rendszer harmadik szifonjának buvárfelderítése, illetve áttörése. Az áttörés alkalmával annak a körülményekhez képest pontos feltérképezése és ha ez sikerül, a további szakaszok feltárása ameddig lehet.

Amennyiben a buváráttörés nem vezetne sikerre, illetve még a szifon feltérképezése nem sikerülne, megkíséreljük a szifon vizének süllyesztésével, annak áttörését. Ha a buvármunka eredményes lesz, a harmadik szifon vízfeletti áttörését tervezzük.

2/ Az abaligeti «Kisaplika» rendszer kutatása az irodalomban rendelkezésre álló eddigi adatokból és felszíni kutatások eredményeiből kiindulva bontással és vízszintsüllyesztéssel. Ez ismét nehéz munka lesz, mivel a forrás felől kell elsősorban megkezdeni a feltárást.

E munkánkat az teszi indokolttá, hogy amennyiben az abaligeti gyógyászati kísérletek eredménnyel járnak, illetve az eredményesség bizonyítására és a szükséges kísérletek elvégzésére tervezett kisméretű gyógyszertár megépül, a gyógyítás és az idegenforgalom számára egy barlang kevés lesz.

Ha a gyógyászati tervek nem valósulnának meg, vagy nem váltanák be az eddigi reményeket a kísérletek, akkor sem közömbös egy idegenforgalmi központban egy újabb barlang feltárása.

E jelentés végén nem feledkezhetünk meg a Baranyamegyei Idegenforgalmi Hivatal anyagi támogatásáról, mely lehetővé tette a költséges műszaki munkák kivitelezését és ezzel csoportunk eredményes munkálkodását. Ez a támogatás abban is megnyilvánul, hogy Abaligeten a most építés alatt álló raktárépületben barlangkutató csoportunk részére külön helyiséget biztosít, mely a következő évi munkák könnyebb elvégzéséhez nyújt segítséget.

Rónaki László

B e s z á m o l ó

a rudabányai csoport 1960-ban végzett munkájáról.

A csoport az 1960-as évben aránylag elég keveset dolgozott, ez lényegében a nem megfelelő szervezésnek köszönhető. Mindössze két munkahelyünk volt.

Az első a Felsőtelekesről 15° ÉNY-ra, 2 500 m-re lévő Békás tó-i nyelő. Ez egy időszakos nyelő, anyaga wettersteini mészkő. A kibontását már tavasszal elvégeztük, de a szeszélyes nyár miatt, augusztusban majdnem újra kellett kezdeni, mivel a víz egy kb 2 m-es földréteget behordott. A föld kihányása után tudtuk csak megszemlélni az előrejutás lehetőségét.

Rövid leírás: A nyelő szája egy 8 m mély és 1,5 m átmérőjű akna. Az akna aljától, kb 30°-os szögben lejt lefelé, egy 10 m hosszú és 50 cm széles és 3-4 m magas hasadék, jobbra egy kis teremmel. Ebben két ember kényelmesen elfér. A hasadék végén 90°-os szögben lehetne csak továbbhaladni, de a szűk nyílás miatt, ezidáig még nem sikerült. A levegőáramlás igen gyenge.

Munkában résztvettek: Majoros László, Szijjártó Rozália, Veres K Lajos, Veres K István, Perjési Gyula, Kecskés József.

Októberben átálltunk a másik munkahelyre. Az Alsótelekes-től É. irányban légvonalban mintegy 3 500 m-re fekszik. A helyet a környéken Ördögát néven ismerik. Itt három munkahelyet létesítettünk. Az első a Betyárbarlang, ősidők óta nyitott, levegőáramlás erős. Anyaga wettersteini mészkő. Ezidáig mintegy 80 m össz.-hossza ismeretes. Ennek egyik ágában van az éjszakai szálláshelyünk. Szálláshely kialakításán két napot dolgoztunk. Innen 500 m-re van a másik munkahely, a Rókásbarlang. Itt tavasszal kezdünk el dolgozni. Innen 200 m-re a patak medrében 2 aktív viznyelő található. Az ősszel már 2 napot dolgoztunk a bontásán, de mivel a víz hőmérséklete hideg, (+4 C^o) ez nagyban hátráltatta a munkát. A víz megfestését sem tudtuk elvégezni, mivel a víz jelenleg piszkos zöld színű és ez a fluorescein színét erősen zavarná. Vizelnyelése akkor 250-300 l volt percenként. Egy-egy nagyobb kő kivétele után levegőt szívott be. Amikor decemberben kint voltunk, a vízfolyás megkétszereződött és így a nyelőn, semmit sem tudtunk dolgozni.

Akkor sikerült bejutnunk az u.n. Csengős-kutba. A téli időszakban ezt a barlangot szeretnénk feltárni, ami csak a felszerelés kiegészítése (kötelek beszerzése, kötélletra készítése) után lehetséges, mivel a lejutás egy 25 m mély aknán keresztül történik és onnan még ismeretlen mélység van hátra. Levegő mozgása közepes, anyaga wettersteini mészkő, aktív cseppkőképződés van.

Jó szerencsét!

Kecskés József
titkár

A szerkesztő megjegyzése:

A beszámolóban említett barlangokkal és víznyelőkkel kapcsolatban az alábbi irodalomra hívhatjuk fel a figyelmet:

A beszámolóban leírt Betyárbarlang azonos az Aggtelek utikalauzban Ördög-gátbarlang, illetve Ördöggátlyuk néven szereplő barlanggal (144 és 203 old.) Dr. Leél-Össy Sándor is megemlíti egyik dolgozatában.

A patakmederben lévő víznyelőről, valamint azok tervezett megfestéséről a Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1958. évi beszámolójában olvashatunk. (MKBT Tájékoztató 1959. szeptember)

A beszámoló végén szereplő Csengős-kutról említés történik az Aggtelek utikalauz 143. oldalán, Feltárásáról, teljes bejárásáról, felméréséről és térképezéséről a Vörös Meteor Barlangkutató Csoport már említett 1958. évi beszámolója emlékezik meg. (MKBT tájékoztató 1959. szeptember)

HIREK A MAGYAR KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÓ BIZOTTSÁG ÉLETÉBŐL:

Szószerint idézzük a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének az 1960. évi közgyűlésére készített jelentéséből a mi Bizottságunkkal foglalkozó részt; a 111. oldalról:

5./ Karszt és Barlangkutató Bizottság.

A bizottság szokat az egyesületi tagokat fogja össze, akik a karsztvidékkel és barlangokkal, különböző szempontból, tudományos színvonalon foglalkoznak. A bizottság tudományos munkájával támogatja a Nehézipari Minisztérium keretében a Barlangkutató Társulat gyakorlati tevékenységét.

A bizottság előadásokat, vitadélutánokat szervez, szakmailag irányítja az MKBT tájékoztató folyóiratát. Évkönyvet is szerkesztett, amely hamarosan megjelenik. A bizottság keretében biológiai, karsztmorfológiai, ásvány- és kőzetteni, oktatási és propaganda, valamint dokumentációs és szerkesztő szakbizottságok működnek.

Az MTESZ V. (1960. év decemberi) közgyűlése a bizottságunk munkáját tudomásul vette és annak elnökét (dr. Dudich Endre egyetemi tanár) és ügyvezető társelnökét (Barátosi József tanár) tisztében megerősítette.

Az MKBB vezetősége most azzal a kéréssel fordul az MKBT tagjaihoz, hogy ha az MTESZ valamelyik egyesületének már tagja, vállaljanak munkát az MKBB-ben is. Ezt a szándékukat közölnék szóban, vagy írásban az ügyvezető társelnökkel (Bp. I. Logodj-u 28.), hogy az MTESZ főtársaságának is bejelenthessük. A közgyűlési jelentésben szereplő szakbizottságok tagjait már korábban jelentettük, így részükről újabb jelentkezést nem kérünk. Felkérjük az MKBT szakbizottságai között azokat, akik még munkájuk során csatlakozni akarnak a bizottsági munkához is, közölnék ezt ugyancsak az ügyvezető társelnökkel közvetlenül.

Megjelent az «ÉVKÖNYVÜNK» januárban. Anyaga, tartalma még az 1959. évi munkásságunkról számol be magyar, orosz, német, angol és francia nyelven. A bizottság első értékes, nagyobb munkája. Sok tagtársunk fáradozott vele míg elkészült. Az MKBT és az MKBB számos tagja áldozatos munkáját jelenti nemcsak az anyaga, hanem szerkesztői munkája is. A főszerkesztőn, dr. Dudich Endrén kívül még a szerkesztő, dr. Bertalan Károly, az egy időben öt helyettesítő dr. Kretzói Miklós, a technikai szerkesztők; dr. Dénes György, Kárpátiné Radó Denise, és Maucha László tagtársaink azok, akiket elismerés és dicséret illet munkájukért. Ők és a szerkesztőbizottság minden tagja fogadják ezúton is valamennyiünk köszönetét. Az évkönyvet a tagok terveink szerint - 10,-Ft-ért megrendelhetik az MKBT központjában, Bp.VII.Gorkij fasor 46. Szabad forgalomba, árusításra nem kerül.

1961. év március hó 28-ra az MKBB nagyszabású előadó-ülést tervez az MTESZ székházában (Bp. V., Szabadság tér 17.) előreláthatólag 17 órai kezdettel. Szeretnénk, ha ezen az ülésen mind az MKBB, mind az MKBT tagjai minél nagyobb létszámmal vennének részt. Ez lenne az az alkalom, amikor a társulat tanácsadó tagjait is szeretnénk soraink között látni és kérjük, hogy hozzászólásukkal segítsék a bizottság további munkáját kijelölni. Reméljük, hogy valamennyi társelnökünk kifejti nézetét a magyar karszt és barlangkutatás további fejlődési irányát illetően. Meghívtuk erre az alkalomra az osztrák barlangkutatók képviselőit is. Az előadás után a meghívott 8 osztrák

303028

rák vendégünk szívesen megnézné Magyarország nevezetesebb barlangjait. Kérjük azokat a kutatócsoportokat, akik szeretnék esetleg őket vendégül látni III. 29. és IV. 2-a között, közöljék azt minél hamarabb az MKBT vezetőségével, hogy a programba beiktathassuk, ha még lehet.

A februárra tervezett MKBB előadást, osztrák vendégeinkre való tekintettel, március 28-ára halasztottuk el.

HIREK A MAGYAR KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT ÉLETÉBŐL:

Az 1960. december 4.-i közgyűlésünk után kicsit vontatottan indult meg az élet a Társulatban. Hiányzott a decemberi Tájékoztató, annak mondanivalója, és mindannyian vártuk első évkönyvünk megjelenését.

A közgyűlésünk után, még decemberben ülést tartott az Ásvány- és Kőzettani Szakbizottság 9.-én, és a Karsztmorfológiai Szakbizottság 16.-án. December hó végén kerestük fel körlevelünkkel a kutató csoportokat és szakbizottságokat azzal, hogy a körlevélben ismertetett munkatervünket közöljék tagjainkkal a csoportvezetők. Ezuton köszönjük meg a Kinizsi Barlangkutató szakosztálynak azt a szép körlevelet, amit tagjaihoz kibocsátott, többek között munkatervünk ismertetésével együtt. Körlevelünket elsősorban vidéki csoportjaink vették komolyan és igyekeztek annak eleget tenni. A budapesti csoportok aránylag kisebb része reagált rá élénkebben.

Januárban tartottunk vezetőségi ülést, 13-án. Itt: a titkárok elsődleges munkakörét beszéltük meg (kiadványok: Balázs Dénes; kutatócsoportok: dr. Dénes György, szakbizottságok: Neppel Ferenc; gazdasági ügyek: Szilvássy Gyula), ami természetesen nem jelenti a kizárólagosságot. Szemelőtt szeretnénk tartani, hogy lehető gyorsan intézkedjünk. Megbeszéltük továbbá a külföldi utak lehetőségét. A NIM-től kért és kapott felvilágosítás szerint a cseh-szlovákiai ut és a lengyel ut, ha időben beadjuk az utlevélkérésünket, nagyobb csoport részére is lehetséges, az ausztriai utat valószínűleg csak azok tudják megoldani akiket saját hivataluk küld. Elhatároztuk, hogy a Szovjetunióval és a szomszédos, elsősorban a demokratikus államokkal igyekezzünk ebben az évben a hivatalos kapcsolatot felvenni. Eddig inkább csak egyéni kapcsolatok révén tudtunk egymásról, most a megjelent évkönyv módot ad arra, hogy a hivatalos kapcsolatot is megvalósítsuk. Kérjük tagjainkat, hogy címek megadásával segít-

303029

sék elő a vezetőségnek ezt a szándékát. Hozzájárult a vezetőség ahhoz, hogy f. évi március hó 11-én, szombaton este vidám, táncos összejövetelet rendezzen az ifjúsági bizottság. Külön meghívók ismertetik a részleteket, de minden ötletet köszönettel fogad az «IB» a Társulat címén, szóban, vagy írásban.

Szeretnénk a régi barlangtani muzeumot ismét megnyitni Budán, a Vármúzeum alatt. Megnéztük, a helyiség ép, csak be kell rendezni és a világítást megfelelően elrendezni. Különösen Schönviszky László tagtársunk segített az ügyet előbbre vinni. Segíti munkánkat a Hazafias Népfront Műszaki Bizottsága is! Reméljük, hogy szívós akarattal sikerül ezt is megvalósítanunk, bár a kezdeti gyorsan gördülő szervezés most nagyobb kátyuba került.

A vezetőségi ülésen kívül az ujonnan megalakult Geofizikai Szakbizottság is tartott ülést I. 13.-án. Holly István ismertette kutatásait, geofizikai eszközök használatát barlangokban. I. 26-án az Oktatási és Propaganda Bizottság tartott továbbképző előadást meteorológiai ismeretekről. Előadók Zalavári Lajos és Csomor Mihály voltak. Sajnos csak kevesen jöttek össze. Kérjük a csoportvezetőket, hogy a tanfolyamok 1-1 előadására legalább 1-1 képviselőt küldjenek csoportjukból, mert így minden bizonnyal módjuk lesz megismerkedni az előadások anyagával.

Klubnapjainkon, minden hónap második és negyedik szerdáján 18-tól 20 óráig egyre többen vesznek részt. A Bányaiipari Dolgozók Szakszervezete jóvoltából a klubnap alkalmából a televíziót is rendszeresen nézhetik tagjaink.

Ülést tartott a Szpeleokartografiai Szakbizottság is. Szakbizottsági előadóul Maucha Lászlót választották, nevezett a vezetőség ebben a tisztségben megerősítette. Kéri a szakbizottság, hogy a kutatócsoportok jelentéseik mellé barlangtérképeket is csatoljanak. Ezekből központi térképtárat kívánnak - nagyon helyesen - csinálni. Ezen az ülésen összeállították munkatervüket is. Szép munkatervükhöz őszintén gratulálunk, és kívánjuk legyen erejük annak megvalósítására is. Munkatervükből emeljük ki azt a határozatukat, hogy kidolgozzák a magyar barlangtérkép egységes jelkulcsát.

Tudomásunkra jutott, hogy Miskolcon az eddigi egységes munkairányítást, kisebb egységek önálló munkája fogja felváltani. Ha úgy látják jó-

nak, hogy így folytassák munkájukat, és ezzel a kutatók munkája jobban fel-
lendíthető, őszintén kívánunk új szervezethez jó szerencsét és sok ered-
ményes munkát. Várjuk mielőbb az egyes csoportok jelentését.

GAZDASÁGI HIREK.

A tagdíjbefizetésekkel kapcsolatos tömeges levelezések elke-
rülése végett kérjük a csoportokat, hogy a tagdíjbefizetések alkalmával a csekk-
lap hátoldalán a befizető nevét, a befizetett összeget, valamint azt, hogy a be-
fizetés mely negyedévre történt, minden esetben tüntessék fel! Amennyiben a
felsorolás a csekklap hátoldalán nem férne el, úgy a csekk feladásával egyidő-
ben egy külön kimutatásba foglalva kérjük azt a Társulat címére, minden más
ügytől elkülönítve, megküldeni szíveskedjenek. Ellenkező esetben nem tudjuk,
hogy a befizetett összeget kinek a javára írjuk jóvá és így addig a tagdíjbélye-
geket sem tudjuk megküldeni.

Sokan érdeklődtek, hogy Társulatunk jelvénye elkészült-e?
Tájékoztatás végett közöljük, hogy három vállalatot kértünk fel a jelvény elké-
szítésével kapcsolatos árajánlat megtételére, azonban még választ nem kap-
tunk. Jelvényünk elkészülését Tájékoztatónk útján fogjuk a tagság tudomására
hozni.

FOGALMAK ÉS TUDNIVALÓK

a karszt- és barlangkutatáshoz

KÉRDEZZ! - FELELÜNK!

Barlangkutatók alapfoku tanfolyamának kérdéseire válaszok. (Az előadás el-
hangzott novemberben, az 1960/61-es tanév alapfoku tanfolyam első előadása-
ként.)

Hogyan jönnek létre az üledékes kőzetek?

A felszínre került elsődleges kőzetek a levegő, víz, jég,
szerves világ pusztító és szállító hatására más alakot öltenek, anyagukban is
megváltoznak, és megfelelő szállítás után lerakodva, üledékes kőzetek-
ké (szendimentum) válnak. (Vadász Elemér)

Hányféle mállást ismerünk?

A mállás a kőzetek fizikai, vagy erőművi és vegyi elváltozása, az anyagok helyváltoztatása nélkül. A jelenségek kimenetele szerint meg kell különböztetnünk a fizikai vagy erőművi (mechanikai) mállást, meg a vegyi mállást és bomlást. A fizikai mállás tényezői: a légköri elektromosság, a napmeleg okozta hőmérsékletváltozás, a fagy, a víz, sókiválás és a növényzet erőművi hatása. A vegyi mállás körébe tartoznak mindazok az anyagváltozások, amelyek a kőzetekben főként a leszivárgó csapadékvíz és az abban oldott anyagok hatása nyomán mennek végbe. (Vadász Elemér)

Mit értünk «kőzettéválás» alatt?

Az üledék lerakódásával a kőzetképződés nincs befejezve. Az üledék . . . sokféle elváltozáson megy keresztül, amíg kőzetté válik. Azokat a molekuláris, fizikai és vegyi változásokat, melyek az üledékben, a leülepedés közegében és a kiemelkedés után végbemennek, kőzettéválásnak (diagenézis) mondjuk. A kőzettéválás bizonyos mértékben átalakulás, átváltozás ugyan, mégis meg kell különböztetnünk az átalakult kőzetek nyomásra és hőhatásra végbemenő jelenségeitől. A két csoport között a lényeges tárgyi különbség abban van, hogy kőzetátalakuláson (metamorfizmus) a már kialakult kőzetben végbement szerkezeti fizikai és vegyi folyamatok által létesült új kőzetalakulást értünk. (Vadász Elemér)

Milyen üledékes kőzeteket ismerünk?

Az üledékes kőzetek beosztása Papp Ferenc szerint:

Vulkáni tufák	Törmelékes üledékes	Oldatból kivált kőzetek	Szerves eredetű
Eruptív és üledékes közötti átmenet	Nagyság szerinti elkülönülés	Oldhatóság szerinti kiválás	Növényi v. állati eredetű
riolit-tufa bazalt-tufa	kavics agyag	gipsz dolomit	kőszén kőolaj

Milyen kőzetekben találhatóunk barlangot?

Barlangok elméletileg minden kőzetfajtában előfordulhatnak, de a leggyakrabban és a legnagyobb barlangok mészkő és dolomtkőzetekben találhatók.

(Szerkesztik: Barátosi J. és Barátosi J-né.)

AZ 1961. ÉV ELSŐ NEGYEDÉVI ESEMÉNYNAPTÁRA:

JANUÁR

11. Klubnap Budapesten a «Lenin termünkben».
13. Vezetőségi ülés.
17. MTESZ és MKBB szervezési kérdések és kiadványok terveinek megbeszélése.
20. Geofizikai szakbizottság ülése. (Holly István: geofizikai módszerek a barlangkutatózásban.)
25. Klubnap Budapesten a Lenin teremben. (Televízió)
26. Továbbképző előadás Budapesten a Petőfi gimnáziumban. (Zalavári Lajos és Csomor Mihály: Meteorológiai megfigyelések lehetőségei.)

FEBRUÁR

3. Megbeszélés a Vármúzeum alatt létesítendő «Barlangtani múzeum» megnyitásának lehetőségeiről.
8. Klubnap Budapesten a Lenin teremben. (Televízió és ping-pong)
9. Barlangkutatók alapfokú tanfolyama Budapesten a Petőfi gimnáziumban (Kárpáti Radó Denise: Karszt.)
15. Választmányi ülés a Lenin teremben.
16. Továbbképző előadás a Petőfi gimnáziumban (Bp. I. Attila-u 1.) (Zalavári L. Csomor M.: Meteorológiai vizsgálatok).
20. Megjelent új köntöskében a «Tájékoztató».
22. Klubnap a Lenin teremben. Az Ifjúsági Bizottság ezen a napon, 19 óra 30 perckor kezd megbeszélését évi munkatervének összeállításáról és a III. hó 11-re tervezett táncos összejövetel részleteiről.
24. Ősrégészeti szakbizottság ülést tart Budapesten Puskin-u 8.sz. alatt, az Állattani Intézet előadótermében.
(Vértés László: Ősrégészet)

MÁRCIUS

8. Klubnap a Lenin teremben. (Barátosi József színes diaképeket vetít külföldi tanulmányi utjairól, 19 órai kezdettel)
9. Barlangkutatók alaptanfolyama Budapesten a Petőfi gimnáziumban 17 óra 30-kor. (Venkovits István: Karsztnevezéktan.)
11. Zártkörű táncos összejövetel a meghívók szerint. Meghívókat a titkárságtól kell igényelni. Kérjük, hogy minél többen jöjjenek el tagjaink közül és hozzátartozóikat is hozzák magukkal.
16. Továbbképző előadás Budapesten a Petőfi gimnáziumban, 17 óra 30 perckor. (Ollós Géza: Hidraulika c. előadására számítunk.)
22. Klubnap a Lenin teremben. Előreláthatólag a Szabó József geológiai technikum KISZ szervezetének barlangkutató csoportja ismerteti terveit és eddigi munkáját.
23. Barlangkutatók alapfoku tanfolyama a Petőfi gimnáziumban. 17 óra 30 perckor (Maucha László: Barlangtérképezés)
24. Ásvány-közzettani szakbizottság előadóülése. Bp. VII. Puskin-u 3. Állattani Intézet előadótermében.
28. Az MKBB első negyedévi beszámoló ülése a barlangkutatók mai helyzetéről. Az előadás helye az MTESZ, (Bp. V., Szabadság-tér 17.) kezdete 18 óra. Külön meghívót küldünk!

H I R E K

1961. május hónapjára elkészülnek a Társulati jelvények. Ugyan olyan színezéssel és nagyságban mint az igazolványunkon látható. Ára 10.-Ft Már most megrendelhetők a Társulat titkárságánál.

Megjelent az 1959. évről készült ÉVKÖNYVÜNK. Ára 10.-Ft. Megrendelhető a Társulat titkárságánál.

A S z e r k e s z t ő s é g kéri a tagokat, hogy munkájukról, terveikről irjanak minél többet, ha csak lehet két példányban gépelve küldjék meg a Társulat titkárságának, vagy közvetlenül Barátosi József címére, Bp. I. Logodi-u 28. Szeretnénk minél több kutatócsoport munkájáról beszámolni. Ugyancsak kérjük a tagság szíves véleményét arról, hogy a TÁJÉKOZTATÓ 10 oldalán miket közöljünk elsősorban.

C I M E K !

A TÁJÉKOZTATÓT minden tagtársunknak a lakására kívánjuk küldeni. Kérjük azokat a tagtársakat akik nem kapták meg, vagy azokat, akik másokról megtudják, hogy nem kapták meg, közöljék velünk a helyes címüket és tagsági igazolványuk számát, valamint azt, hogy mikor fizettek utoljára tagdíjat. Csak ezek ismeretében tudjuk a lapot a helyes címre folytatólagosan megküldeni, abban az esetben, ha valaki ki maradt volna címjegyzékünkben.

A kiadvány sokszorosítását a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatósága 153/1961 szám alatt engedélyezte.

Szerkesztő: BARÁTOSI JÓZSEF

Felelős kiadó: Dr. HEGEDŰS GYULA

Lektorok : Dr. Dénes György és Kárpátiné Radó Denise

A kiadvány eredeti térképét a pécsi Barlangkutató Csoport készítette és ennek alapján rajzolták: ifj. Barátosi József és Liebe Pál.

A sokszorosítást az MTESZ sokszorosító osztálya végezte.

Budapest, 1961. február hó
Készült 800 példányban

302191